

**ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ԴԵՄ ԲՈՆՈՒԹՅԱՄԲ ԿԱՏԱՐՎՈՂ
ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՔՐԵԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ՀԱՏԿԱՆԻՇՆԵՐԸ ԵՎ
ՈՐԱԿՄԱՆ ԱՌԱՆՁԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ**

ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ

Հոգվածում համակողմանի և համակարգված վերլուծության են ենթարկվել արդարադատության դեմ բռնությամբ կատարվող հանցագործությունների քրեաիրավական հատկանիշները և դրանց քրեաիրավական որակման առանձնահատկությունները:

Արդարադատության դեմ բռնությամբ կատարվող հանցագործությունների թվում են դասվում արդարադատության իրականացումը և քննությունը խոչընդոտելը, մարդու իրավունքների պաշտպանի լիազորությունների իրականացումը խոչընդոտելը, մարդու իրավունքների պաշտպանին սպառնալը կամ նրա նկատմամբ անհարգալից վերաբերմունք ցուցաբերելը, նախնական քննություն վարելու կամ արդարադատություն իրականացնելու հետ կապված սպառնալիքը կամ բռնի գործողությունները, փաստաբանի կամ նոտարի լիազորությունների իրականացմանը սպառնալը:

Քանալի բառեր – արդարադատություն, բռնի գործողություններ, քննությունը խոչընդոտելը, մարդու իրավունքների պաշտպան, արդարադատության իրականացում, սպառնալիք, անհարգալից վերաբերմունք:

Բռնությամբ կատարվող հանցագործությունների հիմնախնդիրը դասվում է քրեական իրավունքի, կրիմինալոգիայի և քրեակատարողական իրավունքի գիտության ու իրավակիրառական պրակտիկայի առաջնային հարցերի շարքում: Հանցավոր այդ դրսևորումների դեմ պայքարի արդյունավետության բարձրացման անհրաժեշտությունը եղել և մնում է խիստ արդիական ցանկացած պետության, այդ թվում՝ Հայաստանի Հանրապետության համար¹:

Բռնությունը դիտավորությամբ և ուրիշի կամքին հակառակ կամ առանց ուրիշի կամքը հաշվի առնելու կատարված հանցագործությունն է, որն ապօրինի ուրիշին գրկել է կյանքից կամ սահմանափակել է ուրիշի ազատությունը կամ ուրիշի առողջությանը պատճառել է վնաս, կամ ուրիշին պատճառել է ֆիզիկական ցավ, ֆիզիկական կամ հոգեկան տառապանք և կիրառվել է հանցագործություն կատարելու նպատակով²:

¹ Տե՛ս **Առաքելյան Ս.Վ.**, Բռնությամբ կատարվող հանցագործությունները Հայաստանի Հանրապետությունում, սեղմագիր իրավ. գիտ. դոկտորի գիտական աստիճանի հայցման ատենախոսության, Երևան, 2014, էջ 19:

² Տե՛ս **Հունանյան Դ.Ռ.**, Բռնության իրավահամեմատությունը և վերլուծությունը

Դատական պրակտիկայում «բռնություն» հասկացությունը տվել է ՀՀ վճռաբեկ դատարանը Արևիկ և Ծովինար Սահակյանների գործով³, ըստ որի. «(...) բռնությունը՝ որպես քրեորեն հետապնդելի արարք, դիտավորությամբ, անձի կամքին հակառակ կամ առանց նրա կամքը հաշվի առնելու կատարված ցանկացած արարք է, որի արդյունքում անձը զրկվել է կյանքից, կամ սահմանափակվել է նրա ազատությունը, կամ նրա առողջությանը վնաս է պատճառվել, կամ նրան պատճառվել է ֆիզիկական ցավ, ֆիզիկական կամ հոգեկան տառապանք»:

Արդարադատության դեմ բռնությամբ կատարվող հանցագործությունների թվում են դասվում արդարադատության իրականացումը և քննությունը խոչընդոտելը (քր. օր.-ի 332 հոդ.), մարդու իրավունքների պաշտպանի լիազորությունների իրականացումը խոչընդոտելը (քր. օր.-ի 332. 1 հոդ.), մարդու իրավունքների պաշտպանին սպառնալը կամ նրա նկատմամբ անհարգալից վերաբերմունք ցուցաբերելը (քր. օր.-ի 332. 2 հոդ.), նախնական քննություն վարելու կամ արդարադատություն իրականացնելու հետ կապված սպառնալիքը կամ բռնի գործողությունները (քր. օր.-ի 334 հոդ.), փաստաբանի կամ նոտարի լիազորությունների իրականացմանը սպառնալը (քր. օր.-ի 332.3 հոդ.) հանցակազմերը:

Արդարադատության իրականացումը և քննությունը խոչընդոտելը (ՀՀ քր. օր.-ի 332 հոդված):

Դատարանների (դատավորների) նկատմամբ վստահությունն էապես պայմանավորված է անկախ, անաչառ ու անկողմնակալ դատարանների (դատավորների) առկայությամբ: Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական բարեփոխումների հիմնական նորություններից էր անկախ դատական իշխանության երաշխիքների ապահովումը⁴:

2015 թ. դեկտեմբերի 6-ին հանրաքվեով իրականացված սահմանադրական փոփոխություններով որակապես ամրապնդվում են դատական իշխանության գործառնության, կառուցակարգային, նյութական ու սոցիալական անկա-

քրեական իրավունքում, սեղմագիր իրավ. գիտ. թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման ատենախոսության, Երևան, 2011, էջ 9:

³ Տե՛ս ՀՀ վճռաբեկ դատարանի 2012 թ. նոյեմբերի 1-ի թիվ ԱՐԴ/0176/01/11 որոշումը:

⁴ Տե՛ս **Դանիելյան Գ.Բ., Այվազյան Վ.Ա., Մանասյան Ա.Ա.**, Սահմանադրական բարեփոխումների հայեցակարգի դրույթները և դրանց իրացման հիմնական ուղղությունները Հայաստանի Հանրապետությունում (գիտագործնական հետազոտություն), Երևան, 2015, էջ 159:

խության երաշխիքները, անկախացման հատուկ կառուցակարգեր սահմանելու միջոցով բարձրացվում է դատական իշխանության դերն իշխանության այլ թևերի հակակշռման գործում:

Այսպես, փոփոխված ՀՀ սահմանադրության 162-րդ հոդվածը սահմանում է որ «1. Հայաստանի Հանրապետությունում արդարադատությունն իրականացնում են միայն դատարանները՝ Սահմանադրությանը և օրենքներին համապատասխան:

2. Արդարադատության իրականացմանը որևէ միջամտություն արգելվում է»⁵:

Դատարանների (դատավորների) անկախությունն արդարադատության իրականացման կարևորագույն երաշխիքներից է: Անկախություն չունեցող դատարանը դադարում է արդարադատության մարմին լինելուց, քանի որ հարկադրված է որոշումներ կայացնել ոչ թե օրենքի և օրենքով ձեռք բերված ապացույցների հիման վրա, այլ այն պահանջների, որոնք ներկայացվում են դատարանի վրա ճնշում գործադրող կազմակերպությունների կամ անհատների կողմից: Նույնը կարելի է ասել նաև դատախազի, քննիչի, հետաքննություն իրականացնող անձի, փորձագետի, պաշտպանի և դատավարության այլ մասնակիցների մասին: Դրա համար էլ օրենքը պետք է պաշտպանի նրանց անօրինական ազդեցություններից:

Դատավորների և դատավարության մյուս մասնակիցների անկախության, անձնական անվտանգության դեմ ոտնձգող հանցագործությունների հիմնական անմիջական օբյեկտ են արդարադատություն իրականացնող մարմինների, ինչպես նաև արդարադատության իրականացմանն օժանդակող մարմինների ճիշտ և բնական գործունեության ապահովմանն ուղղված հասարակական հարաբերությունները: Քննարկվող հանցագործությունների լրացուցիչ օբյեկտ կարող են հանդիսանալ նշված անձանց անվտանգությունը, առողջությունը, պատիվը ու արժանապատվությունը⁶:

ՀՀ քր. օր.-ի հոդված 332-ի առաջին մասը պատասխանատվություն է սահմանում արդարադատության իրականացումը խոչընդոտելու նպատակով դատարանի գործունեությունը, իսկ երկրորդ մասը՝ գործի բազմակողմանի, լրիվ և օբյեկտիվ քննությունը խոչընդոտելու նպատակով դատախազի, քննիչի

⁵ Տե՛ս Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրություն (փոփոխություններով), Երևան, 2015 (պաշտոնական տեղեկագիր):

⁶ Տե՛ս **Денисов С.А.** Актуальные проблемы уголовной ответственности за преступление против правосудия: дис... д-ра юрид. наук. Санкт-Петербург, 2002, стр. 59-60:

կամ հետաքննություն կատարող անձի գործունեությանը ցանկացած ձևով միջամտելու համար:

Նշված հանցակազմի օբյեկտիվ կողմը դրսևորվում է դատարանի, դատախազի, քննիչի կամ հետաքննություն իրականացնող անձի գործունեությանը ցանկացած ձևով միջամտելու մեջ: Միջամտությունը պետք է կապված լինի քննվող գործի հետ: Այն կարող է դրսևորվել ամենաբազմազան եղանակներով՝ պահանջել, հարկադրել, տարբեր ձևերով ճնշում գործադրել, ծառայություններ մատուցելու խոստումներ տալ, սպառնալ ոտնահարել իրավունքներն ու օրենքով պաշտպանվող շահերը և այլն: Միջամտությունը կարող է արտահայտվել նաև ցույցեր, հավաքներ, միտինգներ կազմակերպելով՝ զուգորդված դատարանին կամ նախաքննություն իրականացնող մարմնին որոշակի գործի քննության կապակցությամբ ներկայացվող պահանջներով:

Միջամտություն չի կարող համարվել դատարանի կամ իրավապահ մարմինների գործունեության քննադատությունը, նրանց կողմից կայացված որոշումներին բացասական գնահատական տալը: Քանի որ արդարադատությունը բովանդակում է նորմատիվ-գնահատողական բաղադրիչներ, որոնք ձևավորվում են զգացողական, ներըմբռնային և տեսական մակարդակներում⁷:

Ըստ Ա.Ս. Գորելիկի. «Չնայած այդ բաղադրիչների հետևությունների համար որոշակիորեն չեն երաշխավորում, սակայն բնութագրում են հասարակական կարծիքի բարձր կայունություն, օրինակ՝ այնպիսի կանխադրյալների համար, ինչպիսիք են հատուցման համարժեքությունը կատարված հանցանքին, միանման արարքների համար իրավական հետևանքների տարբերության անթույլատրելիությունը և հակառակը՝ տարբերակված մոտեցում այն անձանց նկատմամբ, որոնք վնաս են հասցրել դիտավորությամբ կամ անզգուշությամբ»⁸:

Քրեական պատասխանատվությունը կարող է վրա հասնել բացառապես միջամտության որոշակի դրսևորման համար (օրինակ՝ բռնություն գործադրելու դեպքում և այլն):

⁷ Տե՛ս **Ավետիսյան Դավիթ**, Գիտական աշխատությունների ժողովածու, խմբագիր՝ ակադեմիկոս Ա.Ս. Ղազինյան, գրախոս՝ իր. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Ա.Ս. Ավետիսյան, Երևան, 2016, էջ 91:

⁸ Տե՛ս **Գորելիկ Ա.Ս.** Назначение наказания о совокупности преступлений и приговоров: принципы законодательства, судебная практика. Красноярск, 1991, стр. 101-103:

Քննարկվող հանցագործությունն ավարտված է համարվում միջամտություն հանդիսացող գործողությունները կատարելու պահից՝ անկախ նրանից՝ հաջողվե՞լ է արդյոք հանցագործին որևէ կերպ ազդել նշված մարմինների կողմից որոշակի գործի կապակցությամբ կայացրած որոշումների վրա, թե՞ ոչ:

Քննարկվող հանցագործության սուբյեկտիվ կողմը բնութագրվում է ուղղակի դիտավորությամբ: Հոդվածի առաջին մասով նախատեսված հանցակազմի պարտադիր հատկանիշ է արդարադատության իրականացումը խոչընդոտելու նպատակը, իսկ երկրորդ մասով նախատեսված հանցակազմի համար՝ գործի բազմակողմանի, լրիվ և օբյեկտիվ քննությունը խոչընդոտելու նպատակը:

Հանցագործության սուբյեկտ կարող է հանդիսանալ 16 տարին լրացած մեղսունակ ֆիզիկական անձը:

ՀՀ քր. օր.-ի հոդված 332-ի երրորդ մասում նախատեսված է հանցագործության ծանրացնող հանգամանքը, այն է՝ նույն արարքների կատարումը պաշտոնական դիրքն օգտագործելով: Այս հանցագործության սուբյեկտ կարող են լինել այն պաշտոնատար անձինք, ում լիազորությունները կամ պաշտոնից բխող հեղինակությունը թույլ են տալիս իրական ազդեցություն ունենալ գործի քննության ընթացքի վրա:

2) Մարդու իրավունքների պաշտպանի լիազորությունների իրականացումը խոչընդոտելը (քր. օր.-ի հոդված 332. 1)

ՀՀ քր. օր.-ի հոդված 332-ը պատասխանատվություն է նախատեսում պաշտոնատար անձի կողմից մարդու իրավունքների պաշտպանի լիազորությունների իրականացումը խոչընդոտելու նպատակով նրա գործունեությանը ցանկացած ձևով միջամտելու համար:

ՀՀ փոփոխված սահմանադրության 191-րդ հոդվածի 1-ին կետում ամրագրված է. «Մարդու իրավունքների պաշտպանն անկախ պաշտոնատար անձ է, որը հետևում է պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների ու պաշտոնատար անձանց, իսկ Մարդու իրավունքների պաշտպանի մասին օրենքով սահմանված դեպքերում՝ նաև կազմակերպությունների պահպանմանը, նպաստում է խախտված իրավունքների և ազատությունների վերականգնմանը, իրավունքներն ու ազատություններին առնչվող նորմատիվ իրավական ակտերի կատարելագործմանը»:

Միաժամանակ «Մարդու իրավունքների պաշտպանի մասին» օրենքը (2016թ.) հղում է անում ՀՀ քրեական օրենսգրքի այն դրույթներին, որոնք ապահովում են պաշտպանի անձեռնմխելիությունն իր լիազորություններն

իրականացնելիս: Մասնավորապես ՀՀ քրեական օրենսգիրքը պատասխանատվություն է նախատեսում արդարադատության իրականացումը և քննությունը խոչընդոտելու (332-րդ հոդվ.), դատարանի նկատմամբ անհարգալից վերաբերմունքի (343-րդ հոդվ.), դատավորին, դատախազին, քննիչին, հետաքննություն կատարող անձին կամ դատական ակտերի հարկադիր կատարողին զրպարտելու (344-րդ հոդվ.), նախնական քննություն վարելու կամ արդարադատություն իրականացնելու հետ կապված սպառնալիքի կամ բռնի գործողությունների (347-րդ հոդվ.) և այլ արարքների համար: ՀՀ քրեական օրենսգրքի վերոհիշյալ դրույթները հավասարապես վերաբերում են նաև պաշտպանի արդյունավետ գործունեության ապահովմանը:

ՀՀ քրեական օրենսգրքի 332. 1 հոդվածով նախատեսված հանցակազմի օբյեկտիվ կողմը դրսևորվում է մարդու իրավունքների պաշտպանի գործունեությանը ցանկացած ձևով միջամտելու մեջ: Այն կարող է դրսևորվել ամենաբազմազան եղանակներով՝ պահանջել, հարկադրել, տարբեր ձևերով ճնշում գործադրել, ծառայություններ մատուցելու խոստումներ տալ, սպառնալ ոտնահարել իրավունքներն ու օրենքով պաշտպանվող շահերը և այլն:

Միջամտություն չի կարող համարվել մարդու իրավունքների պաշտպանի գործունեության քննադատությունը կամ նրա կողմից կայացված որոշումներին բացասական գնահատական տալը:

Քննարկվող հանցագործությունն ավարտված է համարվում միջամտություն հանդիսացող գործողությունները կատարելու պահից:

Հանցագործության սուբյեկտիվ կողմը բնութագրվում է ուղղակի դիտավորությամբ:

Հանցագործության սուբյեկտը հատուկ է. այդպիսին պաշտոնատար անձն է:

3) Մարդու իրավունքների պաշտպանին սպառնալը կամ նրա նկատմամբ անհարգալից վերաբերմունք ցուցաբերելը (քր օր.-ի հոդված 332. 2)

ՀՀ քր. օր.-ի հոդված 332. 2-ը պատասխանատվություն է նախատեսում մարդու իրավունքների պաշտպանին, կապված նրա լիազորությունների իրականացման հետ, սպառնալու կամ նրան վիրավորանք հասցնելու կամ նրա նկատմամբ բացահայտ անհարգալից վերաբերմունք ցուցաբերելու համար:

Հանցագործության օբյեկտիվ կողմը դրսևորվում է հոդվածում նշված արարքներից որևէ մեկը կատարելու մեջ:

Մարդու իրավունքների պաշտպանին սպառնալը կարող է դրսևորվել նրա կամ նրա մերձավորի նկատմամբ բռնություն գործադրելու, նրա կամ նրա

մերձավորի մասին անվանարկող տեղեկություններ տարածելու, գույքը ոչնչացնելու կամ վնասելու, այլ իրավունքներն ու օրենքով պաշտպանվող շահերը ոտնահարելու մեջ:

Մարդու իրավունքների պաշտպանին վիրավորանք հասցնելը դրսևորվում է նրա պատիվն ու արժանապատվությունը ստորացնելով⁹:

ՀՀ սահմանադրական դատարանը 2009 թ. հոկտեմբերի 20-ի ՍԴՈ-834 որոշման մեջ նշել է. «... անձի իրավունքների դեմ անթույլատրելի ոտնձգությունը դեռևս բավարար չէ հետապնդման մասին խոսելու համար: Ավելի շուտ պահանջվում է իրավունքների խախտման այնպիսի սպառնալիք, որն իր ձևով ու ծանրությամբ կառաջացնի արժանապատվության ոտնահարում և տուժողին կղնի անելանելի դրության մեջ»¹⁰:

Մարդու և քաղաքացու իրավական կարգավիճակի կարևորագույն բաղադրիչը նրա արժանապատվությունն է, որն իր սահմանադրաիրավական բովանդակությամբ առաջնային նշանակություն ունի՝ մարդու և քաղաքացու հիմնական բոլոր իրավունքների ու ազատությունների ազատ, անարգել ու երաշխավորված իրականացման համար: Այն նաև ենթադրում է ինչպես սահմանադրորեն թույլատրելի շրջանակներում անձի կողմից որոշակի գործողությունների կատարում և կամահայտնության դրսևորում, այնպես էլ դրանք պաշտպանելու պետության համարժեք պարտականություն:

Մասնավորապես մարդու իրավունքների պաշտպանի նկատմամբ բացահայտ անհարգալից վերաբերմունքը կարող է դրսևորվել բազմազան ձևերով՝ մարդու իրավունքների պաշտպանի հարցումներին չարամտորեն չպատասխանելով, պաշտոնատար անձի կողմից առանց հարգելի պատճառների նրա ընդունելությունը ձգձգելով կամ չընդունելով, մարդու իրավունքների պաշտպանի առաջարկություններին դիտավորությամբ չարձագանքելով, մարդու իրավունքների պաշտպանին դիտավորությամբ, առանց հարգելի պատճառների անհրաժեշտ նյութեր, փաստաթղթեր չտրամադրելով, պարզաբանումներ չտալով և այլն:

⁹ Տե՛ս **Առաքելյան Ն.Ա.**, Անձի արժանապատվության պաշտպանության սահմանադրաիրավական երաշխիքները Հայաստանի Հանրապետությունում, սեղմագիր իրավ. գիտ. թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման ատենախոսության, Երևան, 2015:

¹⁰ Տե՛ս ՀՀ սահմանադրական դատարանի որոշումներում արտահայտված իրավական դիրքորոշումներն ու դրանց իրացումը, ուղեցույց-ձեռնարկ, հատոր 1, Երևան, 2016, էջ 563:

Հանցակազմի առկայության համար անհրաժեշտ է, որ վերը նշված արարքները կատարվեն մարդու իրավունքների պաշտպանի կողմից իր լիազորությունների իրականացման կապակցությամբ:

Նշված հանցակազմի սուբյեկտիվ կողմը բնութագրվում է ուղղակի դիտավորությամբ:

Հանցագործության սուբյեկտ կարող է լինել 16 տարին լրացած մեղսունակ ցանկացած ֆիզիկական անձ:

4) Փաստաբանի կամ նոտարի լիազորությունների իրականացումը խոչընդոտելը կամ, կապված նրա լիազորությունների իրականացման հետ, սպառնալը (քր.օր-ի հոդված 332.3): ՀՀ քրեական օրենսգրքի 332.3 հոդվածի առաջին մասը պատասխանատվություն է նախատեսում՝ պաշտոնատար անձի կողմից փաստաբանի կամ նոտարի լիազորությունների իրականացումը խոչընդոտելու համար:

Նույն հոդվածի երկրորդ մասը պատասխանատվություն է նախատեսում փաստաբանի կամ նոտարի նկատմամբ սպանության, առողջությանը վնաս պատճառելու, գույքը ոչնչացնելու կամ վնասելու սպառնալիքի համար՝ կապված նրա կողմից իր լիազորությունների իրականացման հետ:

Հանցակազմի օբյեկտիվ կողմը դրսևորվում է փաստաբանի կամ նոտարի գործունեությանը ցանկացած ձևով միջամտելու մեջ: Միջամտությունը պետք է կապված լինի նշված անձանց մասնագիտական գործունեության հետ:

Միջամտություն չի կարող համարվել նշված անձանց գործունեության քննադատությունը: Քր. օր.-ի հոդված 332.3-ով նախատեսված հանցակազմը բացակայում է նաև այն դեպքերում, երբ միջամտությունն իրականացվում է նշված անձանց կողմից օրենքին համապատասխան գործունեությունն ապահովելու նպատակով: Նման դեպքերում քրեական պատասխանատվությունը կարող է վրա հասնել միայն միջամտության որոշակի եղանակի համար (օրինակ՝ բռնություն գործադրելու և այլն):

Քննարկվող հանցագործությունն ավարտված է համարվում միջամտություն հանդիսացող գործողությունները կատարելու պահից:

Եթե հանցագործը միջամտությունն իրականացնում է կաշառք տալու միջոցով, ապա արարքը պետք է որակել հանցագործությունների համակցությամբ՝ քր. օր.-ի հոդված 332.3-ի համապատասխան մասով և քր.օր-ի հոդված 200-ի համապատասխան մասով՝ որպես առևտրային կաշառք: Եթե միջամտությունն իրականացվել է փաստաբանի կամ նոտարի նկատմամբ սպանության, առողջությանը վնաս պատճառելու, գույքը ոչնչացնելու կամ

վնասելու սպառնալիքի միջոցով, ապա արարքը պետք է որակել քր. օր.-ի հոդված 332.3-ի երկրորդ մասով: Կարծում ենք, որ օրենքը թերի է այն առումով, որ հոդված 332.3-ի երկրորդ մասը պատասխանատվություն չի նախատեսում նշված անձանց մերձավորների նկատմամբ սպառնալիքի, ինչպես նաև փաստաբանի կամ նոտարի կամ նրանց մերձավորների նկատմամբ բռնություն գործադրելու համար:

Եթե փաստաբանի կամ նոտարի նկատմամբ բռնություն գործադրվի, ապա արարքը պետք է որակել հանցագործությունների համակցությամբ՝ հոդված 332.3-ով և անձի դեմ ուղղված որոշակի հանցագործության . համար պատասխանատվություն նախատեսող համապատասխան հոդվածով:

Նշված անձանց սպանության դեպքում արարքը պետք է որակել քր. օր.-ի հոդված 332-ով և քր. օր.-ի հոդված 104-ի երկրորդ մասի երկրորդ կետով (անձի կամ նրա մերձավորի սպանությունը՝ կապված այդ անձի կողմից իր ծառայողական գործունեության կամ հասարակական պարտքի կատարման հետ):

Նշված հանցակազմում սուբյեկտիվ կողմը բնութագրվում է ուղղակի դիտավորությամբ:

Քննարկվող հոդվածի առաջին մասով նախատեսված հանցագործության սուբյեկտը պաշտոնատար անձն է, իսկ երկրորդ մասով նախատեսված հանցագործության սուբյեկտ կարող է հանդիսանալ 16 տարին լրացած մեղսունակ ֆիզիկական անձը:

5) **Նախնական քննություն վարելու կամ արդարադատություն իրականացնելու հետ կապված սպառնալիքը կամ բռնի գործողությունները (քր. օր.-ի հոդված 347):** ՀՀ քր. օր.-ի հոդված 347-ի առաջին մասը պատասխանատվություն է սահմանում դատավորի կամ նրա մերձավորի նկատմամբ սպանության, առողջությանը վնաս պատճառելու, գույքը ոչնչացնելու կամ վնասելու սպառնալիքի համար, որը կապված է գործը կամ նյութերը դատարանում քննելու հետ: Նույն հոդվածի երկրորդ մասը պատասխանատվություն է սահմանում նույն արարքի համար, որը կատարվել է դատախազի, քննիչի, հետաքննություն կատարող անձի, պաշտպանի, փորձագետի, դատական ակտերի հարկադիր կատարողի կամ նրանց մերձավորների նկատմամբ, կապված նախնական քննություն վարելու, գործը կամ նյութերը դատարանում քննելու կամ դատարանի դատավճիռը, վճիռը կամ դատական այլ ակտը կատարելու հետ:

Ինչպես տեսնում ենք, քր. օր.-ի հոդված 347-ի առաջին և երկրորդ մասերում նախատեսված են երկու ինքնուրույն հանցակազմեր, որոնք միմյանցից տարբերվում են միայն տուժողների շրջանակով: Հոդվածի առաջին մասով նախատեսված հանցագործության դեպքում սպառնալիքը տրվում է միայն դատավորին կամ նրա մերձավորին, իսկ երկրորդ մասով նախատեսված հանցագործության դեպքում՝ դատախազին, քննիչին, հետաքննություն կատարող անձին, պաշտպանին, փորձագետին, դատական ակտերի հարկադիր կատարողին կամ նրանց մերձավորներին (մերձավորի հասկացությունն այստեղ նույնն է, ինչ որ համապատասխան ծանրացուցիչ հանգամանքներում կատարված սպանության դեպքում):

ՀՀ քր. օր.-ի հոդված 347-ի և՛ առաջին, և՛ երկրորդ մասերով նախատեսված հանցակազմերի օբյեկտիվ կողմերը նույնն են: Քննարկվող հանցակազմերի օբյեկտիվ կողմը դրսևորվում է հոդվածում նշված անձանց նկատմամբ սպառնալիքի գործադրման մեջ: Սպառնալիք ասելով պետք է հասկանալ նշված անձանց սպանելու, առողջությանը վնաս պատճառելու, գույքը ոչնչացնելու կամ վնասելու՝ բանավոր կամ գրավոր արտահայտված մտադրությունը: Սպառնալիքը կարող է տրվել ինչպես հրապարակայնորեն (օրինակ՝ դատարանի դահլիճում), այնպես էլ երրորդ անձանց բացակայության պայմաններում, ինչպես անձամբ, այնպես էլ միջնորդի միջոցով, ինչպես իր անունից, այնպես էլ որոշակի խմբի: Սակայն հանցակազմի առկայության համար պարտադիր է, որ այն անձը, ում ուղղված է սպառնալիքը, տվյալ պահին ներկա լինի: Հոդվածում նշված անձանց բացակայության պայմաններում նրանց հասցեին սպառնալիքներ տալը կարող է համարվել զուտ դիտավորության բացահայտում, ինչը պատասխանատվություն չի առաջացնում:

Հարկ է նշել, որ, ի տարբերություն սպառնալիքի այլ դեպքերի, քննարկվող հանցակազմերի դեպքում պարտադիր չէ, որ սպառնալիքն իրական լինի. բավական է հավաստել միայն սպառնալիքի փաստը: Դատարանի և իրավապահ մարմինների նկատմամբ արտահայտված ցանկացած սպառնալիք անթույլատրելի է, որովհետև այն հեղինակագրկում է իշխանությունը, սպառնում արդարադատության բնականոն իրականացմանը:

Քննարկվող հանցակազմերի օբյեկտիվ կողմի պարտադիր հատկանիշ է սպառնալիքի կապը գործը կամ նյութերը դատարանում քննելու կամ դատարանի դատավճիռը, վճիռը կամ այլ ակտը կատարելու հետ: Այդպիսի կապն առկա է այն դեպքերում, երբ հանցագործության առիթը հոդվածում նշված

անձանց մասնակցությունն է գործի կամ նյութերի քննությանը և հողվածում նշված մյուս գործողությունների կատարմանը (օրինակ՝ սպառնալիքը տրվում է դատավորին կամ քննիչին կամ նրանց մերձավորին՝ գործի քննությանը վերջիններիս մասնակցությունը դադարեցնելու կամ գործի որոշակի լուծման հասնելու նպատակով կամ էլ արդեն կայացրած որոշման համար վրեժ լուծելու նպատակով):

Հանցագործությունն ավարտված է համարվում սպառնալիքը տալու պահից (բանավոր տրված սպառնալիքի դեպքում՝ այն տալու պահից, գրավոր կամ միջնորդի միջոցով տրված սպառնալիքի դեպքում՝ տուժողի կողմից այն ստանալու պահից):

Քննարկվող հանցակազմերի սուբյեկտիվ կողմը բնութագրվում է ուղղակի դիտավորությամբ:

Հանցագործության սուբյեկտ կարող է լինել 16 տարին լրացած մեղսունակ ցանկացած ֆիզիկական անձ:

ՀՀ քր. օր.-ի հոդված 347-ի երրորդ և չորրորդ մասերով նախատեսված են քննարկվող հանցագործությունները ծանրացնող հանգամանքները: Հոդվածի երրորդ մասում որպես այդպիսի ծանրացնող հանգամանք է նախատեսվում կյանքի կամ առողջության համար ոչ վտանգավոր բռնության փաստացի գործադրումը, իսկ չորրորդ մասում՝ կյանքի կամ առողջության համար վտանգավոր բռնության փաստացի գործադրումը:

УГОЛОВНО-ПРАВОВЫЕ ЧЕРТЫ И ОСОБЕННОСТИ КВАЛИФИКАЦИИ ПРЕСТУПЛЕНИЙ ПРОТИВ ПРАВОСУДИЯ, СОВЕРШЕННЫХ НАСИЛИЕМ

АРУТЮН МАНУКЯН

В данной статье всесторонне и системно проанализированы уголовно-правовые черты преступлений против правосудия, совершенных насилием, и особенности их уголовно-правовой квалификации.

К числу преступлений против правосудия, совершенных насилием, относятся воспрепятствование осуществлению правосудия и следствию, воспрепятствование осуществлению полномочий защитника прав человека, угроза или нанесение оскорбления защитнику прав человека, угроза или насильственные действия в связи с ведением предварительного следствия или осуществлением правосудия, угроза осуществлению полномочий адвоката или нотариуса.

Ключевые слова – правосудие, насильственные действия, воспрепятствование следствию, защитник прав человека, осуществление правосудия, угроза, неуважительное отношение.

THE CRIMINAL-LAW CHARACTERISTICS AND QUALIFICATION FEATURES OF VIOLENT CRIMES COMMITTED AGAINST JUSTICE

HARUTYUN MANUKYAN

The criminal-law characteristics of crimes accompanied by violent acts against justice, and features of their criminal-law qualification are analyzed systematically and exhaustively in this article.

Among the crimes of violence against justice are hindrance to the administration of justice, to conducting investigations, hindrance to implementation of the Human Rights Defender's responsibilities, threatening or offending the Human Rights Defender, any kind of threat or violence against preliminary investigation or administration of justice, threatening the implementation of the responsibilities of an advocate or notary.

Key words – justice, violent actions, hindrance to conducting investigation, Human Rights Defender, administration of justice, threat, contemptuous treatment.